

THE USE OF THE LOCAL LORE MATERIALS OF TRANSCARPATHIA
IN THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' SOCIO-CULTURAL
COMPETENCE FORMATIONВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ ЗАКАРПАТТЯ
У ФОРМУВАННІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

The purpose of the article is to characterize the forms and methods of the future primary school teachers' socio-cultural competence formation by means of the local lore materials of Transcarpathia.

Methodology. In the course of the research a number of theoretical methods were used: analysis of the sources on the research problem for systematization and generalization of facts and information; structural and functional (analysis of the content of regulations, curricula, textbooks, manuals) to justify the structure, content, principles of building a system of education; theoretical modeling for grounding the methods and forms of realization of the competence training content by means of the local lore materials.

Scientific novelty. The article substantiates the expediency of the future primary school teachers' socio-cultural competence formation. For the first time the ways of the studied phenomenon formation by means of the local lore materials of Transcarpathia in the context of the students' professional training in higher educational institutions have been offered.

Conclusions. The future primary school teachers' socio-cultural competence is an integral part of his professional competence. The local lore materials in the process of future teachers' training are as a significant educational complex that provides the students' personal and professional development through the integration of educational and extracurricular research, creative, project, communicative, social and initiative and organizational students' work. Due to the multicultural specificity, the materials of the Transcarpathian region have a strong potential to influence the worldview of the individual, awareness of the value of cultural diversity and pluralism, respect for the representatives of other nations, cultures, tolerance, ability for the interethnic and intercultural dialogue and cooperation. The future specialist's ability to organize the local lore work in primary school will help raise children's interest in the history of the "small motherland", lays the foundations of national self-identification, forms a sense of dignity and the moral values of the individual. The conducted study does not cover all aspects of the problem.

Key words: socio-cultural competence, local lore, primary school teacher, culture, experience.

Мета статті – охарактеризувати форми і методи формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів засобами краєзнавчих матеріалів Закарпаття.

Методологія. У ході дослідження використано низку теоретичних методів: аналіз джерел з проблеми дослідження для систематизації та узагальнення фактів і відомостей; структурно-функціональний (аналіз змісту нормативних документів, навчальних програм, підручників, навчальних посібників) для обґрунтування структури, змісту, принципів побудови системи навчання; теоретичне моделювання для обґрунтування методів і форм реалізації змісту компетентнісного навчання засобами краєзнавчих матеріалів.

Наукова новизна. У статті обґрунтовано доцільність формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Вперше запропоновано

шляхи формування досліджуваного феномена засобами краєзнавчих матеріалів Закарпаття в контексті професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти.

Висновки. Соціокультурна компетентність вчителя початкових класів є необхідною складовою його професійної компетентності. Краєзнавчі матеріали постають у процесі підготовки майбутніх вчителів як значущий освітньо-виховний комплекс, що забезпечує особистісно-професійний розвиток здобувачів освіти завдяки інтеграції навчальної та позааудиторної дослідницької, творчо-виконавської, просвітницької, проектної, комунікативної, соціально-ініціативної та організаційної діяльності студентів. Матеріали закарпатського регіону в силу своєї полікультурної специфіки вирізняються потужним потенціалом щодо впливу на світогляд особистості, усвідомлення цінності культурного розмаїття та плюралізму, вияву поваги до представників інших народів, культур, толерантності, здатності до міжетнічного та міжкультурного діалогу та співпраці. Уміння майбутнього фахівця організувати краєзнавчу роботу у початковій школі сприятиме вихованню у дітей інтересу до історії «малої батьківщини», закладає основи національної самоідентифікації, формує почуття гідності, виховує моральні цінності особистості. Проведене дослідження не висчерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, краєзнавство, вчитель початкових класів, культура, досвід.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. На початку ХХІ ст. в освітньому просторі України утвердилась культуроцентристська парадигма освіти, оскільки культура для людини стає не менш важливою сферою життя, ніж природа і суспільство. Саме культура надає людському буттю осмисленості, насичує змістами об'єктивну предметність, відкриває перспективи людському існуванню, постає результатом особистої творчості та свободи. Наразі національна культурна політика розглядає культуру як «інструмент побудови здорового суспільства, елемент розвитку громадянського суспільства, сегмент регіонального розвитку та політичних інновацій. Культурі під силу вирішувати питання економічного зростання і проблеми зайнятості населення» (Ночвай, & Федосєєв, 2018). Розвиток культури неможливий без формування особистості, здатної до усвідомленого засвоєння зразків культурної спадщини і на цій основі – до створення нових культурних цінностей. Дане завдання покликана виконувати освіта, яка є ретранслятором смислів та цінностей культури, її еталонних зразків, вагомим чинником формування національної самосвідомості, засобом входження особистості у світ культури на правах її унікального представника та спадкоємця.

Сучасний етап розвитку освіти характеризують нові підходи до визначення мети і завдань навчання. У Законі України

«Про вищу освіту» (2014) зазначено, що підготовка фахівців у будь-якій сфері повинна здійснюватися на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу. Він не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає формування досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, тобто виховання соціально зрілої особистості. Таким чином, соціокультурну компетентність ми можемо сприймати як результат освіти, котрий виражається в системі знань у сфері загальнолюдської культури і характерних ознак національної, уміння практично застосовувати їх в системі соціальних відносин та моральних і творчих якостей особистості.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Починаючи з 70-х рр. ХХ ст. поняття «компетентність» активно вводиться у науковий дискурс, зокрема, цій проблемі приділяли увагу такі дослідники, як О. І. Жорнова, І. А. Закір'янова, І. О. Зимня, Ю. М. Леbedенко, С. О. Шехавцова та ін. Здебільшого, даний феномен вивчають у контексті підготовки майбутніх фахівців-філологів. Зокрема, Н. М. Чернуха і А. В. Мурзіна (2009) під соціокультурною компетентністю розуміють «інтегральну якість особистості, яка дозволяє людині на основі відрефлексованої наявної системи знань визначати свої ціннісні переваги, виходячи з яких конструювати свою поведінку й відносини з партнерами, надавати конструктивну відповідь на

проблемні ситуації в системах відносин «Людина – людина», самореалізуватися в конкретних культурноісторичних умовах власної життєдіяльності» (Чернуха, & Мурзіна, 2009, с. 169-170).

Дослідник А. Хуторський, узагальнивши досвід попередників, формулює поняття «компетенція» як «вимогу до освітньої підготовки, яка характеризується сукупністю взаємопов'язаних значеннєвих орієнтацій, знань, вмінь, навичок й досвіду діяльності учня по відношенню до певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистісно й соціально значущої продуктивної діяльності» (Хуторской, 2004, с. 115).

У процесі здобуття фахової вищої освіти майбутні вчителі початкових класів повинні опанувати низку компетентностей, серед яких вирізняється соціокультурна, що інтегрується в метапредметний рівень змісту освіти. Соціокультурна компетентність, відповідно до Стандарту вищої освіти України ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта» (2016), передбачає «здатність до цінування та повагу до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей» (Стандарт вищої освіти, 2016). Соціально-практична обумовленість даної компетентності забезпечує не лише функцію просвітництва, особистісний розвиток студента як суб'єкта культури, але і трансформацію знань в морально-етичні переконання, сприяє встановленню емоційно-ціннісних відносин особистості зі світом. Відтак, у складі даної компетентності можна виділити пізнавально-інформаційний, соціально-регулятивний і комунікативний види діяльності.

Представники американської етнопсихологічної школи (Р. Бенедікт, М. Мід, К. Клакхон, Дж. Хонігман та ін.) обґрунтували концепт про певний культурний образ людини, який продукується завдяки відповідним механізмам культурної комунікації – традиціям, ідеям, цінностям, звичаям, віруванням, нормам і правилам поведінки конкретного етносу. Відтак, етнічний простір і у фізичному, і в культурному, і в духовному аспектах, найбільш сприятливий, звичний, психологічно комфортний і передбачуваний, у якому індивід відчуває себе у відносній безпеці, в середовищі людей, близьких за світовідчуттями і тому здатних зрозуміти, допомогти. «Етносоціум – це захисний механізм, який дозволяє його

членам вижити, виробити оптимальні форми буття. Основою етнічної ідентифікації є не стільки суспільні відносини, скільки сутнісні структури самої особистості. Етнічність виступає як невід'ємний атрибут особистості і, не зважаючи на те, сильніше, чи слабше виражена в кожному конкретному випадку, вона є у кожного, навіть якщо людина проголошує себе космополітом» (Росул, 2012, с. 65).

У зв'язку з цим перед закладами вищої освіти постає комплекс завдань, що полягають у розвитку аксіологічних установок особистості через її збагачення цінностями національної і світової культур, посилення гуманітарного аспекту освіти, пов'язаного із поліфонічним світобаченням, широтою розуміння феноменів людського життя, розширення комунікативного діапазону фахівця завдяки взаємодії з представниками різних культур і підвищення якості підготовки на основі інтегративних професійних компетентностей.

Сьогодення демонструє драматичність стану нашої національної самосвідомості, що виявляється у нівелюванні моральних норм, розриві духовно-культурних традицій між поколіннями, невідповідності між ідеалами культури і реальністю життя. У зв'язку з цим виникає необхідність формування у студентської молоді адекватних уявлень про саму себе, історичний досвід і культурну спадщину народу, значну частину якої складає фольклор. Одним із ефективних засобів формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів початкової школи є краєзнавчий матеріал, адже він допомагає сформувати здатність особистості до свідомого вибудовування життєдіяльності у конкретному просторі й часі.

Формулювання цілей статті. Мета статті – охарактеризувати шляхи форми і методи формування соціокультурної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами краєзнавчих матеріалів Закарпаття.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. У ході дослідження використано низку теоретичних методів: аналіз джерел і літератури з проблеми дослідження для систематизації та узагальнення фактів і відомостей; структурно-функціональний (аналіз змісту нормативних документів, навчальних програм, підручників, навчальних посібників) для обґрунтування структури, змісту, принципів побудови системи навчання; теоретичне моделювання для обґрунтування методів і форм реалізації змісту компетентнісного навчання засобами краєзнавчих матеріалів.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Предметом краєзнавства є культурна спадщина певного регіону як сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність. Ставлення до об'єктів культурної спадщини визначає рівень розвитку суспільної історичної свідомості, є показником здоров'я нації і стабільності соціального життя. Чим більше цінностей минулого, поряд із сучасними культурними досягненнями, «живуть» у сучасності, тим краще людина орієнтується в історичному просторі й часі, глибше розуміє єдність культурно-історичного процесу.

Краєзнавчі матеріали передбачають декілька рівнів пізнання й освоєння: особистісний, етнічний, регіональний та цивілізаційний, котрі діалектично пов'язані й формують певну ієрархію цінностей особистості. На значущість краєзнавчої роботи у освітньому процесі вказували такі відомі педагоги минулого, як К. Д. Ушинський і В. О. Сухомлинський. Останній стверджував, що для того, аби стати справжнім патріотом, необхідно розвивати свідомість дитини «від почуття прив'язаності до рідного куточка, до розуміння історичних доль народу» (Сухомлинський, 1976, с. 134). Закарпатські культурно-освітні діячі – А. Волошин, О. В. Духнович, М. Підгірянка, створюючи підручники для шкіл, особливу увагу приділяли соціокультурній та природничо-географічній краєзнавчій тематиці й розкривали її на основі творів місцевих літераторів. Проблеми навчання та виховання студентів засобами краєзнавства висвітлено у дослідженнях М. Ф. Дмитрієнко, О. Я. Деміфенко, Л. А. Гайди, С. І. Захарова, М. П. Крачила, В. С. Прокопчука, П. Т. Тронька, Ф. П. Шевченка та ін. Актуальною дана проблема залишається і донині.

Краєзнавство – унікальний інтегративний, комплексний соціокультурний феномен, що постає і особливою сферою наукового пізнання, і сферою активної практичної діяльності, використання якого в освітньому процесі закладу вищої освіти відкриває можливості для залучення студентів до дослідницької, просвітницької, екскурсійної, практичної та культуроохоронної діяльності. Краєзнавство інтегрує знання з різних дисциплін: історії, культурології, географії, філології, літератури,

мистецтва, етнології, філософії, соціології, релігієзнавства та ін., що суттєво підвищує його педагогічний і виховний потенціал та розширює сферу оволодіння навичками й уміннями, необхідними для оптимальної організації майбутньої професійної діяльності. Також воно дозволяє використовувати різноманітні форми, засоби і методи навчально-виховного впливу та стимулює самостійну творчу активність майбутніх вчителів.

Найчастіше краєзнавчі матеріали використовуються під час читання спецкурсів (наприклад, «Педагогічна думка та освіта на Закарпатті», «Педагогічне краєзнавство», «Краєзнавчий проєкт: теорія і практика реалізації у навчальному закладі»), проведення лекцій і семінарських (практичних) занять з відповідних дисциплін, різних видів практик. Особливу увагу слід приділити практичним заняттям, які мають проводитися у формі ділових ігор, моделювання уроків, дискусій з актуальних проблем краєзнавства. Оскільки ефективність краєзнавчої роботи залежить від уміння презентувати особливості та цінності регіональної культури, для самостійної і позааудиторної роботи студентам пропонується створення презентаційних проєктів, що мають практико-орієнтований характер: «Слідами фольклорних експедицій Б. Бартока на території Закарпаття», «Літературні пам'ятки Закарпаття міжвоєнного періоду», «Народна творчість Закарпаття», «Туристичні маршрути Міжгірщини», «Образи Ужгорода в образотворчому мистецтві», «Проблема збереження пам'яток дерев'яної архітектури Закарпаття», «Сучасне мистецтво краю», «Специфіка діалектів Закарпаття», «Відображення регіональної історії в літературі краю», «Культура національних меншин Закарпаття», «Традиції святкування Різдва на Закарпатті» та ін. Для організації цієї роботи варто використовувати групові методи з чітким розподілом завдань: накопичення краєзнавчого матеріалу; відбір візуального, аудіального чи відеоматеріалу відповідно до теми; написання сценарію; «конструювання» проєкту та його представлення.

Потенціал проєктної роботи полягає у тому, що формує у студентів креативність, активізує пізнавальну діяльність, підвищує мотивацію навчальної діяльності. У ході роботи над проєктом у студентів формуються комунікативні уміння, рефлексивно-оцінні здібності. Також метод проєктів дозволяє формувати у студентів деякі особистісні якості: вміння працювати в колективі, студенти вчать слухати і розуміти один

одного, формують здатність відчувати себе членом однієї команди. Ці якості неможливо прищепити вербально, вони засвоюються тільки в діяльності.

Самостійна робота студентів може включати такі завдання, як: складання анотованих бібліографічних списків на задану тему; підготовка огляду інтернет-джерел; складання паспортів об'єктів культурної спадщини; розроблення сценаріїв виховних заходів і фольклорних свят; лексикографічна обробка фольклорного матеріалу; складання екскурсійних маршрутів; розшифрування і транскрипція польових записів з експедицій; складання карт, що відображають ареали поширення діалектів, обрядів чи пісень тощо.

Також краєзнавчу тематику слід упровадити в процес підготовки курсових (кваліфікаційних) робіт, доповідей на міжвузівські, регіональні, всеукраїнські та міжнародні студентські конференції, організації диспутів та круглих столів.

Реалізуючи завдання виховної роботи зі студентами спеціальності «Початкова освіта», варто використовувати такі форми її організації, як: краєзнавчі наукові гуртки, творчі студії, мистецькі конкурси, зустрічі з видатними людьми, історичні та етнографічні реконструкції, екскурсії, музеї, випуск тематичних газет, спільні краєзнавчі проекти з громадськими і творчими організаціями тощо. Метою цих заходів є формування національної свідомості і людської гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати, забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів.

У системі компетентнісного підходу до навчання доцільно віддати перевагу таким методам, які містять комунікативно-ситуативні завдання, що вимагають залучення досвіду студентів, наближені до життя, стимулюють їхню активну мисленнєву і творчу діяльність. Наприклад, досвід освоєння краєзнавчої спадщини студентами можливий через такі позааудиторні форми, як: проведення екскурсій до місць пам'яті; відвідування музеїв, архівів, заповідників; організація експедицій з метою зібрання культурних артефактів чи зразків народної творчості; підготовка історичних реконструкцій; створення презентаційних проєктів; проведення в межах практики зі школярами ділових ігор, вікторин, круглих столів, присвячених проблемам актуалізації краєзнавчого матеріалу тощо.

Орієнтири формування соціокультурної компетентності засобами краєзнавчих матеріалів – прагнення до відкритості, мультикультуралізму, духовний розвиток особистості – визначають її головні завдання: створення необхідних умов для культурного розвитку й саморозвитку людини та забезпечення можливості активної інтеграції особистості у світ культури на правах її унікального представника і реципієнта. Засвоєння студентом краєзнавчого матеріалу формує особистісні смисли як в артефактах культури, так і в собі самому, розвиваючи не лише професійні здібності, але й соціальні якості, розширює їхнє уявлення про світ і себе як майбутніх фахівців. Варто наголосити, що інформація перетворюється в особистісні культурні смисли лише тоді, коли її засвоєння викликає «інтелектуалізовану насолоду» (І. Кант): радість розуміння, захоплення традицією, натхнення, творче або інтелектуальне осяяння. У такому аспекті важливими постають такі категорії, як розуміння, осмислення, інтерпретація, а основними особистісними характеристиками майбутнього фахівця – гнучкість, активність та ініціативність, здатність до творчості. Вивчення регіональних історичних подій і фактів, знайомство з видатними діячами є основою емоційно-чуттєвого співпереживання, що сприяє активізації пізнавального інтересу, формуванню почуттів патріотизму й гордості майбутніх учителів початкових класів, отже освітній процес набуває аксіологічного змісту (Кант, 1994, с. 58).

Таким чином, сформованість соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів представлена у вигляді сукупності соціокультурних даних, знань, умінь та здібностей.

У результаті реалізації моделі процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів на краєзнавчому матеріалі Закарпаття студенти повинні знати:

- про сутність краєзнавства як інтегративної галузі знання, що включає історичний, етнографічний, географічний, літературний, мистецький, лінгвістичний, соціальний, педагогічний, релігієзнавчий, психологічний компоненти;
- про зміст, форми і методи шкільного краєзнавства;
- про діяльнісний підхід у педагогіці;
- про історію краєзнавства Закарпаття;
- про методичні основи роботи при реалізації різних типів краєзнавчих проєктів;

– про психолого-педагогічні особливості роботи в межах краєзнавчих проєктів з різновіковою аудиторією;

– знання ключових видів соціокультур, включаючи регіональну та молодіжну.

Сформованість соціокультурної компетентності виражається у таких умінях:

– застосовувати знання з краєзнавства в розробці проєктів різних типів;

– застосовувати сучасні теорії, концепції та інструментарій гуманітарних дисциплін у практичній педагогічній і соціокультурній діяльності;

– формулювати проблеми і використовувати евристичні методи їх вирішення;

– працювати з інформацією з різних джерел, використовувати сучасні інформаційні технології для зберігання й обробки отриманої інформації;

– критично використовувати методи сучасної гуманітаристики у краєзнавчій дослідницькій і соціально-практичній діяльності;

– володіти пізнавальними підходами і методами вивчення культурних феноменів і процесів, соціально-культурних практик;

– володіти процедурами практичного застосування методик аналізу до різних культурних явищ і процесів сучасного життя суспільства.

В якості критеріїв ефективності процесу формування ціннісних орієнтацій студентів засобами краєзнавчої спадщини виділимо: предметну обізнаність, показниками якої є знання, розуміння та вміння інтерпретувати краєзнавчі артефакти; ставлення до культурної спадщини як до особистісно- і суспільнозначущих цінностей; діяльнісна позиція, показником якої є стійка внутрішня мотивація прилучення до культурної спадщини. Реалізація особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців можлива за умови єдності культурологічного, аксіологічного та діяльнісного підходів.

Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів на основі краєзнавчого матеріалу Закарпаття повинно відповідати таким педагогічним умовам:

1. Забезпечення взаємозв'язку компетентісного і діяльнісного підходів у вивченні широкого кола гуманітарних дисциплін, що містять краєзнавчий компонент. Міждисциплінарна інтеграція сприяє ефективності професійної освіти, формує системність знань майбутніх вчителів початкових класів і є актуальною умовою формування конкурентноздатності майбутніх фахівців.

2. При виборі принципів формування соціокультурної компетентності майбутніх

вчителів початкових класів варто спиратись на: принцип культуровідповідності, зв'язку навчання з життям, принцип діалогу культур, принцип єдності етнічного, національного і загальнолюдського, принцип полікультурної толерантності, принцип професійної спрямованості.

3. Підвищення мотивації студентів до навчання через формування особистісних культурних смислів – результату емоційної та інтелектуальної діяльності особистості, котрий відбувається в умовах її активної міжсуб'єктної взаємодії з оточуючим світом. На рівні змісту реалізація даної умови означає вивчення будь-якої теми не «поза», а в «контексті» соціокультурних регіональних цінностей, смисложиттєвих орієнтирів. На процесуальному рівні це виражається у прагненні до емоційно-етичного наповнення краєзнавчого матеріалу, що сприятиме формуванню особистісних якостей активного суб'єкта діяльності.

4. Зміст і характер освітнього процесу спрямовані на реалізацію антропологічного підходу – базової установки особистості «людина у регіональному соціокультурному просторі» на відміну від технологічного підходу «людина і світ». Прогнозованим результатом такого навчання є активна життєва і громадянська позиція майбутнього фахівця, патріота, високогуманної особистості.

5. Формування ціннісного ставлення студентів не лише до безпосереднього результату навчання, але і до характеру, процесу його досягнення. Така позиція є гарантом формування потреби у постійному самовдосконаленні, накопиченні знань і самостійному їх використанні із врахуванням вимог сучасності.

6. Створення сприятливих умов для виявлення творчої активності студентів, що сприятиме розвитку їх інтересів, мотивів до навчальної і майбутньої професійної праці. Ефективність даної умови забезпечується усією логікою побудови змісту освітнього процесу, відповідними організаційними формами, які б допомагали розвивати ініціативу, формувати власні переконання, спонукати до творчих пошуків.

7. Опора на вітагенний досвід студентів – формування ситуаційних завдань на основі інтересів та наявного життєвого й професійного досвіду.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Соціокультурна компетентність учителя початкових класів є необхідною складовою його професійної компетентності. Краєзнавчі матеріали постають у процесі підготовки майбутніх

учителів як значущий освітньо-виховний комплекс, що забезпечує особистісно-професійний розвиток здобувачів освіти завдяки інтеграції навчальної та позааудиторної дослідницької, творчовиконавської, просвітницької, проєктної, комунікативної, соціально-ініціативної та організаційної діяльності студентів. Матеріали закарпатського регіону в силу своєї полікультурної специфіки вирізняються потужним потенціалом щодо впливу на світогляд особистості, усвідомлення цінності культурного розмаїття та плюралізму, вияву поваги до представників інших народів,

культур, толерантності, здатності до міжетнічного та міжкультурного діалогу та співпраці. Уміння майбутнього фахівця організувати краєзнавчу роботу у початковій школі сприятиме вихованню у дітей інтересу до історії «малої батьківщини», закладає основи національної самоідентифікації, формує почуття гідності, виховує моральні цінності особистості. Проведене дослідження не висчерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого вивчення потребує проблема зарубіжного досвіду формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Список використаних джерел

- Закон України «Про вищу освіту». (2014). Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Кант, И. (1994). *Критика способности суждения*. Москва: Искусство.
- Ночвай, В. І., & Федосєєв, О. І. (2018). *Роль громадських організацій в інноваційній політиці, трансфері знань та євроінтеграційних процесах*. Відновлено з <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Rol-gromadskyh-organizatsij-v-innovatsijnij-politytsi-transferi-znan-ta-yevrointegratsijnyh-protseah.pdf>
- Росул, Т. (2012). Формування етнокультурної ідентичності українців в умовах глобалізації. *Українознавчий альманах*, 7, 65–67.
- Стандарт вищої освіти України ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта». (2016). Відновлено з http://www.megu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Standart._Bakalavr._Pochatkova_osvita-8.pdf.
- Сухомлинський, В. О. (1976). *Вибрані твори* (Т. 1). Київ: Радянська школа.
- Хуторской, А. В. (2004). *Практикум по дидактике и методикам обучения*. Санкт-Петербург: Питер.
- Чернуха, Н. М., & Мурзіна, А. В. (2009). Умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів-філологів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*, 9 (172). (165–173). Луганськ.

References

- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine «On Higher Education»]. (2014). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Kant, Y. (1994). *Krytyka sposobnosti suzhdeniya* [Criticism of judgment]. Moscow: Yskusstvo.
- Nochvai, V. I., & Fedosieiev, O. I. (2018). *Rol hromadskykh orhanizatsii v innovatsiinii politytsi, transferi znan ta yevrointehratsiinykh protsesakh* [The role of public organizations in innovation policy, knowledge transfer and European integration processes]. Retrieved from <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Rol-gromadskyh-organizatsij-v-innovatsijnij-politytsi-transferi-znan-ta-yevrointegratsijnyh-protseah.pdf>
- Rosul, T. (2012). Formuvannia etnokulturnoi identychnosti ukraintziv v umovakh hlobalizatsii [Formation of ethnocultural identity of Ukrainians in the conditions of globalization]. *Ukrainoznavchyi almanakh – Ukrainian Studies Almanac*, 7, 65-67.

- Standart vyshchoi osvity Ukrainy stupenia bakalavra, spetsialnosti 013 «Pochatkova osvita» (2016). [Standard of higher education of Ukraine of a Bachelor's degree, specialty 013 «Primary education»]. Retrieved from https://www.megu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Standart._Bakalavr.Pochatkova__osvita-8.pdf
- Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Vybrani tvory: v 5 t. [Selected works: in 5 vol.]*. (Vol. 1). Kyiv: Radianska shkola.
- Khutorskoi, A. V. (2004). *Praktykum po dydaktyke y metodykam obuchenyia [Workshop on didactics and teaching methods]*. Sankt-Peterburh: Pyter.
- Chernukha, N. M, & Murzina, A. V. Umovy formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv. (2009). [Conditions for the formation of socio-cultural competence of future teachers of philology]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University*, № 9 (172). (165-173).

Стаття надійшла до редакції 04.11.2020

Rosul T.

ORCID 0000-0001-5960-9812
ResearcherID: F-6514-2019

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Arts),
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Archeology,
Ethnology and Cultural Studies
Uzhgorod National University
(Uzhhorod, Ukraine)
E-mail: tetiana.rosul@uzhnu.edu.ua

Росул Т.

ORCID 0000-0001-5960-9812
ResearcherID: F-6514-2019

Кандидатка мистецтвознавства, доцентка,
доцентка кафедри археології,
етнології та культурології,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна)
E-mail: tetiana.rosul@uzhnu.edu.ua

Rozlutska H.

ORCID 0000-0001-9062-5466

Doctor of Pedagogical Sciences (Ed. D.),
Associate Professor,
Professor at the Department
of General Pedagogy and High School Pedagogy,
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine)
E-mail: grozlutska@ukr.net

Розлуцька Г.

ORCID 0000-0001-9062-5466

Докторка педагогічних наук, доцентка,
професорка кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна)
E-mail: grozlutska@ukr.net